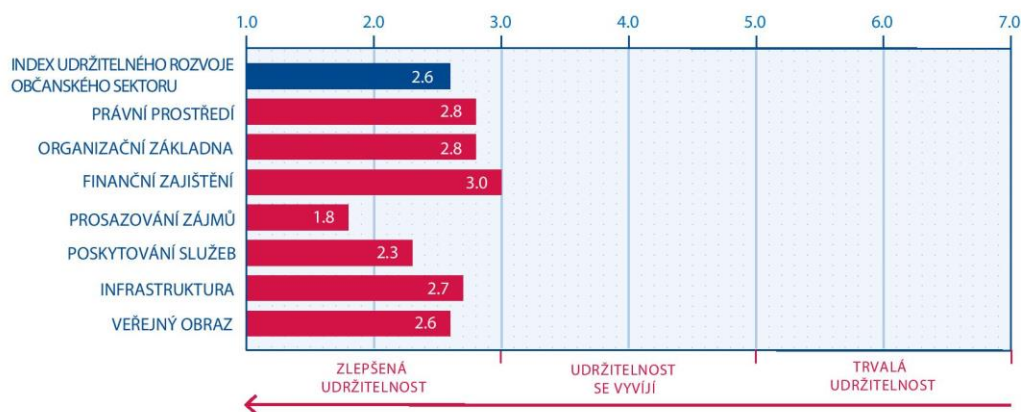

CELKOVÉ HODNOCENÍ EXPERTNÍ SKUPINY V ROCE 2018: 2.6

Na začátku roku 2018 proběhly v České republice prezidentské volby, v nichž byl opětovně zvolen úřadující prezident Miloš Zeman. Během své kampaně Zeman útočil na OOS pomáhající migrantům. Další zástupci vlády obviňovali OOS z toho, že jsou parazité a nepřátelé státu. OOS se také staly terčem verbálních útoků a vyhrožování na sociálních sítích. Negativní rétorika měla znatelný dopad na veřejné mínění, neboť mnoho lidí nechápe roli OOS ve společnosti a principy jejich fungování. Pro OOS není snadné čelit podobným útokům, disponují totiž pouze omezenou mediální silou. Některé asociace a neformální iniciativy uspořádaly kampaně na obranu občanského sektoru, tyto však zapůsobili hlavně ve větších městech a měly spíše slabší dopad.

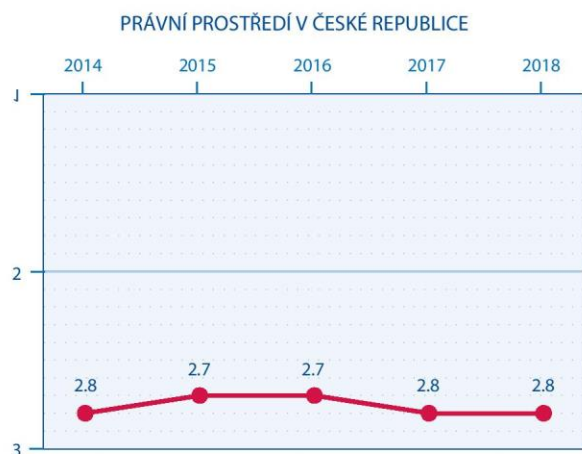
Celková situace OOS se však v roce 2018 nezměnila, pokles ve vnímání sektoru ze strany veřejnosti byl vyvážěn zlepšením v oblasti poskytování služeb. Vláda v tomto roce podpořila OOS rekordním objemem financí. Peníze využily OOS na rozšiřování a stabilizaci svých veřejně prospěšných služeb, především sociálních služeb, které přispívají ke zlepšování životního standardu v zemi.

Podle údajů Českého statistického úřadu z března 2019 bylo v České republice registrováno 99 558 spolků a 26 497 pobočných spolků; 2 810 obecně prospěšných společností; 1 083 zapsaných ústavů; 556 nadací; 2 017 nadačních fondů a 4 138 církevních organizací. Přibližně 50 000 spolků neaktualizovalo svá data ve veřejném rejstříku, ačkoli se na ně tato povinnost vztahuje už od roku 2014. V roce 2018 byla při Ministerstvu spravedlnosti ustanovena pracovní skupina, která se touto problematikou zabývá. V první fázi se snaží neaktivní spolky kontaktovat, aby zjistila, zda v praxi ještě fungují.

PRÁVNÍ PROSTŘEDÍ: 2.8

Právní prostředí regulující občanský sektor se v roce 2018 zásadně nezměnilo a i nadále chrání organizace před rostoucím politickým tlakem a populisticky motivovanými útoky ze strany politiků. Proces registrace OOS zůstal v roce 2018 beze změny. Všechny právní normy OOS musí být registrovány ve veřejném rejstříku. Nové registrace jsou, stejně jako relevantní změny, ohlašovány skrze online systém. I nadále je problémem velký počet neaktivních

¹ Thank you to the Department of Civil Society Studies at Charles University in Prague for their review and contributions to the 2018 CSOSI report for the Czech Republic.

negativní vůči OOS, která je navíc posilována negativními výroky ze strany prezidenta, vládních představitelů, poslanců, senátorů a dalších politiků. K zavedení zákonů omezujících OOS dosud nedošlo, nicméně organizace, jako například poskytovatelé sociálních služeb a zdravotní péče či organizace věnující se integraci cizinců, čelí narůstajícímu počtu kontrol, především finančního rázu. Například Diecézní charita Brno, která je poskytovatelem sociálních služeb a humanitární pomoci v ČR a zahraničí, byla v roce 2018 předmětem 256 kontrol. Pouze minimum OOS využívá možnosti bránit se těmto kontrolám soudní cestou. Většina se obává vysokých nákladů i délky trvání soudních řízení. Organizace také někdy podléhají autocenzuře v obavách z možných důsledků. Příkladem jsou poskytovatelé služeb, závislí na financích z veřejných zdrojů, kteří se bojí veřejně vystupovat proti jednání úřadů.

V daňové oblasti nedošlo v roce 2018 k žádným změnám. OOS jsou osvobozeny od daně z příjmu, silniční daně a daně z nemovitosti, pokud jsou předměty daně využívány k naplnění účelu organizace. Dárci z řad právnických i fyzických osob mohou uplatnit odpočet darované částky od základu daně z příjmu až do výše 10 % u právnických osob a 15 % u fyzických osob. Dárci mají povinnost odvádět z darovaného zboží a služeb DPH. Výjimku představují supermarket, které darují potraviny, jež by jinak byly zlikvidovány, potravinovým bankám.

OOS mají dle zákona možnost získávat prostředky vlastní činností. Během roku probíhaly diskuse na téma veřejných zakázek a možnosti zařadit mezi kritéria při jejich soutěžení kromě ceny také sociální dopad. To by v soutěžení zvýšilo šance sociálních podniků a dalších OOS. Řada úřadů však stále za hlavní kritérium považuje cenu. V září 2018 uspořádalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo zemědělství ČR a Česká národní banka konferenci věnovanou odpovědnému zadávání veřejných zakázek a sociálnímu dopadu.

OOS mají také možnost realizovat vlastní fundraisingové aktivity. V roce 2018 se v rámci jednání Výboru pro legislativu a financování RVNNO objevily návrhy na zjednodušení zákona o veřejných sbírkách. Jeden z návrhů například předložil možnost vyjmout povinnost zapečetřovat a otevírat pokladničky v přítomnosti úřední osoby, neboť tato povinnost je pro OOS, ale i pro stát samotný administrativní i finanční zátěží.

Pouze málo právníků a právních kanceláří se specializuje na problematiku občanského sektoru. Většina z nich se navíc nachází ve velkých městech. Přestože některé z nich poskytují OOS své služby zdarma, řada OOS se snaží v rámci finančních úspor služeb profesionálů nevyužívat a namísto toho se s právními problémy potýká sama.

ORGANIZAČNÍ ZÁKLADNA: 2.8

Organizační kapacity neprošly v roce 2018 žádnými zásadními změnami.

V získávání podpory veřejnosti jsou některé OOS úspěšné, jiné méně. Například organizace pracující s marginalizovanými skupinami, které nejsou vnímány pozitivně (lidé bez domova, drogově závislí, gambleři), získávají podporu veřejnosti s obtížemi. Úspěšnější jsou v tomto směru organizace, které pracují s atraktivnějšími tématy, mají dobré komunikační dovednosti a ty, které dokáží rychle reagovat na problémy svých cílových skupin a pružně aktualizovat nabídku svých služeb.

spolků v rejstříku. V průběhu roku připravovalo Ministerstvo spravedlnosti spolu s RVNNO (Rada vlády pro nestátní neziskové organizace) soubor legislativních i nelegislativních opatření, která by měla tento problém řešit. Ani ke konci roku však nebyly známy žádné výstupy.

Právní prostředí nikterak nebrání OOS v jejich činnosti. Stát může do fungování OOS zasahovat pouze v případě ochrany třetích osob. OOS se potýkají s vysokou administrativní zátěží. Ta vyplývá ze složitosti systému účetnictví pro OOS, existence dvou různých systémů pro vykazování nákladovosti sociálních služeb, zastaralého zákona o veřejných sbírkách, ale také z evropských regulací typu GDPR.

Přestože existující legislativa zaručuje svobodu shromažďování, znatelně se zhoršila atmosféra, již tak

V uplynulém roce se OOS více snažily mobilizovat své podporovatele, nejen za účelem získávání prostředků, ale také s cílem bránit svoji reputaci a činnost. V roce 2018 organizovaly některé OOS protesty proti konkrétním politikům a politickým stranám, jako například Milion chvilek pro demokracii či Díky, že můžeme. Do akcí se zapojily desítky tisíc lidí. OOS se také zúčastnily oslav sta let od vzniku republiky, jejichž součástí byly například Koncerty pro demokracii, které proběhly napříč celou Českou republikou v rámci takzvaného Festivalu svobody. Veřejné akce přilákaly spoustu lidí a pro OOS tak byly příležitostí propagovat svoji práci a získávat podporu veřejnosti.

OOS jsou povinny definovat své poslání v zakládacích dokumentech. Obecně platí, že strategickému plánování se věnují pouze organizace na vyšším stupni profesionalizace. Většina OOS plánuje své aktivity a finance v horizontu jednoho roku.

Občanský zákoník ukládá jednotlivým právním formám OOS různou míru povinné řídicí struktury. Jednoduché formy typu spolek jsou povinny ustanovit pouze nejvyšší a statutární orgán, další struktura řídicích orgánů je ponechána na rozhodnutí zakladatelů či členů. Na druhé straně u složitějších forem typu nadace nebo zapsaný ústav určuje zákon přesnou strukturu řídicích orgánů. Často se stává, že povinná řídicí struktura je zřízena pouze formálně a její funkce na sebe fakticky přejímá výkonný management organizace. Řídicí pracovníci se tak mohou dostávat do střetu zájmů.

Podle nejnovějších údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) zaměstnával v roce 2016 neziskový sektor více než 104 000 osob v přepočtu na plně pracovní úvazky, což se rovnalo 2,01% podílu na zaměstnanosti v ČR. Jedná se o zhruba stejné číslo jako v předešlém roce 2015.

Především organizace poskytující služby a větší organizace mají stále zaměstnance a administrativní pracovníky. Výše jejich odměňování však nedosahuje výše průměrné mzdy v národním hospodářství. V některých případech dokonce pracují zaměstnanci OOS za nižší než minimální mzdu. Vzhledem k probíhající ekonomické konjunktuře je pro některé OOS velmi obtížné udržet si zaměstnance či získat nové. Obzvláště kritická je pak situace v sociálních službách.

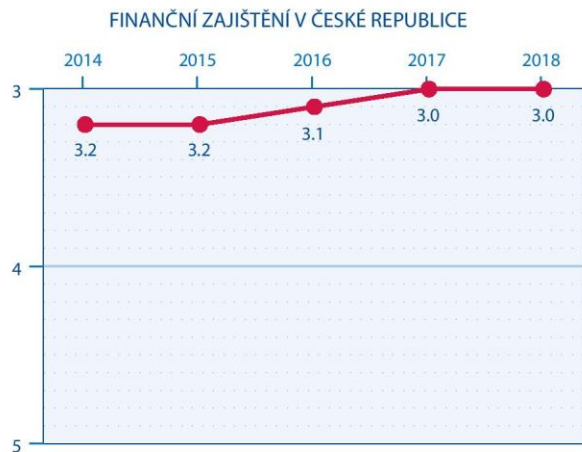
Řada OOS, jako například dobrovolné hasičské sbory, sportovní, volnočasové a environmentální organizace a organizace pracující s dětmi a mládeží, běžně využívají dobrovolnické práce. Podle údajů ČSÚ pracovalo v roce 2016 pro český neziskový sektor 26 661 dobrovolníků (v přepočtu na plně úvazky). Počet hodin odpracovaných dobrovolníky vzrostl mezi lety 2015 a 2016 o 2,1 % a dosáhl 46,1 milionů hodin. Hodnota práce dobrovolníků činila 6,4 miliard Kč, což představovalo meziroční nárůst o 7,5 %. Podle údajů World Giving Index z roku 2018 (zpracovávaných Charities Aid Foundation) uvedlo 19 % respondentů v České republice, že se v předchozím roce 2017 zapojili do dobrovolnických aktivit, oproti letem 2015 a 2016 se jedná o nárůst.

OOS mají dobrý přístup k technickému a kancelářskému vybavení, přestože jeho kvalita zaostává za komerčním sektorem. OOS často získávají starší vybavení od firemních dárců, někteří z nich jej darují, jen aby ušetřili za náklady, spojené s ekologickou likvidací. Internet je běžně dostupný a řada organizací a iniciativ je na sociálních sítích velmi aktivní.

FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ: 3.0

Tato oblast zůstává oproti předchozímu roku bez výrazných změn. Podle údajů ČSÚ získaly OOS v roce 2016 celkem 19,4 miliard Kč od vládních institucí, oproti roku 2015, kdy získaly 16,9 miliard Kč, se tedy jedná o značný nárůst. Od individuálních dárců obdržely v roce 2016 celkem 11 miliard Kč (včetně započtené dobrovolnické práce), i zde se jedná oproti roku 2015, kdy to bylo 10,3 miliard Kč, o nárůst. Firemní dárci darovali 2,9 miliardy Kč,

v tomto případě je to patrný značný meziroční pokles oproti roku 2015, kdy od firemních dárců pocházely 4,25 miliardy Kč.

Jedním z nejpálčivějších problémů českých OOS je malá míra diverzifikace finančních zdrojů. Jak je patrné z výše uvedených čísel, OOS jsou silně závislé na veřejných prostředcích. V roce 2018 získaly OOS podporu z těchto zdrojů v rekordní výši. Tento typ podpory je obvykle distribuován formou transparentních grantových výzev.

Většina OOS disponuje jen velmi malými rezervami, neboť většina grantů z veřejných i soukromých zdrojů je určena na konkrétní projekty a vytváření rezerv neumožňuje. Pro OOS je tak nesnadné si udržet zaměstnance a stabilně poskytovat služby. Mnoho OOS má navíc potíže na začátku roku, neboť zde nastává

proluka mezi koncem projektů končícího roku a začátkem projektů v novém roce.

Premiér, který je zároveň předsedou RVNNO, spolu s ministry dlouhodobě zpochybňují výši a zaměření dotací pro OOS. V roce 2019 vláda zrušila zakázku na pravidelnou nezávislou analýzu financování OOS, kterou více než deset let připravovalo Centrum pro výzkum neziskového sektoru Masarykovy Univerzity v Brně. Veřejná správa obecně raději využívá systému dotací, který jí umožňuje větší kontrolu nad příjemci, než aby služby od OOS nakupovala. Vzhledem k současné politické situaci si OOS stále intenzivněji uvědomují nutnost diverzifikovat své finanční zdroje. Především by rády cílily na individuální dárcy, chybí jim však zdroje, z nichž by mohly hradit prvotní investice do fundraisingu.

CSR (společenská odpovědnost firem) je záležitostí spíše velkých a zahraničních společností, malé firmy někdy v menším rozsahu podporují regionální projekty. Některé OOS vnímají nebezpečí zneužití CSR pouze pro propagační účely a ne se skutečným záměrem dosahovat reálného dopadu.

Zahraniční podpora není pro české OOS příliš významným zdrojem. Dle údajů ČSÚ získaly OOS v roce 2016 ze zahraničí prostředky ve výši 1,98 miliardy Kč, což činilo 5,6 % celkových zdrojů. Oproti roku 2015 se jednalo o zásadní nárůst, neboť tehdy činil objem zahraničních zdrojů celkem 223 milionů Kč.

Pouze přibližně 2 % OOS získala podporu z Evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF). Ostatní OOS nemají kapacity ke zvládnutí administrativních požadavků, spojených s čerpáním těchto fondů. V minimální míře pak OOS využívají komunitární programy EU, které jsou spravovány přímo Evropskou komisí nebo specializovanými výkonnými agenturami. Dalším zdrojem zahraniční podpory jsou finanční nástroje EHP a Norska (EEA and Norway grants), které disponují rozpočtem pro Českou republiku přibližně ve výši 5 miliard Kč. V průběhu roku 2019 budou dostupné širokému spektru OOS, přerozdělovány budou prostřednictvím vybraných nadací.

OOS pořádají benefiční akce, jako jsou běhy, koncerty, aukce a výstavy. Větší organizace s úspěchem využívají médií k podpoře svých fundraisingových kampaní. V roce 2018 patřila mezi nejvýraznější kampaně například Tříkrálová sbírka pořádaná Charitou ČR, Skutečný dárek od Člověka v Tísni, Pomozme dětem od NROS, show Stardance pro Centrum Paraple. Na celostátní úrovni lidé podporují především projekty z oblasti humanitární pomoci, zdravotní péče, vzdělávání a životního prostředí, zatímco na regionální úrovni směřuje jejich podpora spíše do oblasti regionálního a komunitního rozvoje a volnočasových aktivit. Podle údajů Generálního finančního ředitelství se podpora od soukromých osob meziročně mírně zvyšuje. Data však sledují pouze dárcy, kteří uplatnili svůj nárok na odpočet z daňového základu daně z příjmu při podávání daňového přiznání. Mnoho malých dárců tak zůstává mimo tyto statistiky.

Podle údajů World Giving Index 21 % respondentů uvedlo, že v roce 2017 pravidelně přispívali na charitu. Jedná se o pokles, jelikož v předcházejícím roce to bylo 23 %.

V roce 2018 proběhla v České republice potřetí dárcovská akce Giving Tuesday. Jejím ambasadorem je Asociace společenské odpovědnosti. Akce přinesla přes 31 milionů Kč, což je přibližně čtyřikrát více než v roce 2017. Zaregistrovalo se téměř 250 dárcovských výzev (padesátiprocentní nárůst oproti roku 2017). Nejčastěji jednotlivé

charitativní projekty vyzývaly k pomoci dětem, hendikepovaným nebo opuštěným zvířatům. Oproti předcházejícímu ročníku se zapojilo také více firem.

Podle průzkumu Fóra Dárců se fundraisingové aktivity v posledních letech přesouvají od pouličních sbírek do online prostředí. Narůstá počet crowdfundingových kampaní, většího úspěchu v nich dosahují projekty, které jsou konkrétně zacílené a míří na podporu jednotlivců, na rozdíl od projektů, které potřebují větší investici v delším časovém období.

Členské organizace vybírají členské poplatky, jejich výše je však minimální a proto nepokrývají zásadnější část rozpočtů organizací.

OOS poskytují podstatnou část svého zboží a služeb pod tržní cenou či zdarma. Podle posledních údajů ČSÚ bylo neziskovým sektorem v roce 2016 zdarma poskytnuto 55 % jejich produkce, dalších 16 % pak pod tržní cenou. Podobná čísla se vztahují také k předchozímu roku. Pro některé OOS, například pro poskytovatele cateringových služeb, jako je Pohoda či Envira, je však zisk z prodeje jejich produktů poměrně zásadní. Sociální podnikání je i nadále na vzestupu a v příštích letech se očekává jeho další rozvoj. OOS mají v některých případech smlouvy s veřejnou správou či místními úřady.

Obecně platí, že pouze větší organizace a ty, které čerpají veřejné zdroje, mají profesionální finanční manažery. Kvalita finančního řízení v ostatních organizacích je slabá. V mnoha z nich se finančnímu řízení věnují lidé, kteří nejsou specialisty na tuto problematiku.

OOS mají povinnost zveřejňovat svoji účetní závěrku ve veřejném rejstříku. V závislosti na své právní formě a množství veřejných zdrojů, které čerpají, jsou některé také povinny zveřejňovat výroční zprávy a absolvovat audit účetnictví. Tuto povinnost plní jen některé OOS. Spolky většinou výroční zprávu ani audit zveřejňovat nemusí, některé tak ovšem činí za účelem vlastní propagace. Řada ze spolků však výroční zprávu vůbec nevydává.

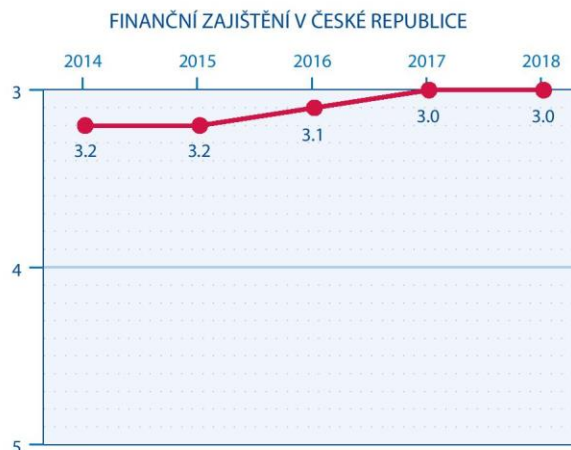
PROSAZOVÁNÍ ZÁJMŮ: 1.8

Oblast prosazování zájmů se v roce 2018 nikterak zásadně nezměnila.

OOS mají příležitost připomínkovat návrhy zákonů a účastnit se práce různých poradních a pracovních orgánů. Jejich komentáře a podněty jsou vypořádávány stejně jako připomínky jiných účastníků. Do těchto procesů však vstupuje pouze malá část OOS. Obvykle takové, které disponují dostatečnými kapacitami, a ty, u kterých je to součástí jejich poslání.

Sociální sítě a další moderní formy komunikace jsou využívány různými iniciativami k mobilizaci jejich podporovatelů a veřejnosti. OOS také vyvinuly řadu aplikací, které propojují občany s úřady. Příkladem je aplikace ZmapujTo.cz, která slouží k nahlášení černých skládek, autovraků a nepořádku; nebo Prázdné domy, která mapuje nevyužitá a chátrající budovy. Dalším příkladem je aplikace Bez Andreje, pomáhající jednotlivcům identifikovat zboží od firem, které jsou součástí svěřeneckého fondu českého premiéra Andreje Babiše, a vyhnout se jejich nákupu.

V minulých letech byly obzvláště aktivními iniciativy, reagující na aktuální politická témata. Například Milión chviliek pro demokracii, která nasbírala 331 032 podpisů pod petici, požadující rezignaci premiéra Babiše, nebo projekt Mantinely demokracie, který získal přes 7 000 podpisů na petici, požadující po politicích, aby respektovali právo na informace a svobodu veřejných médií coby základ funkční demokracie. V průběhu roku se z iniciativy Milión chviliek pro demokracii stala oficiální organizace občanského sektoru se zaměřením na podporu a kultivaci demokratické kultury, občanskou angažovanost a veřejnou debatu v České republice. Další iniciativy, jako například Bezdomovci – lidé jako my, pokračovaly v hájení zájmů úžeji vymezených cílových skupin.

Některé OOS se pravidelně zapojují do legislativních procesů. V roce 2018 však nebyly schváleny žádné zásadní zákony, neboť politická situace legislativní procesy zpomalovala. Návrh zákona o lobbyingu definuje lobbying, lobbyisty a ukládá některé povinnosti různým skupinám, zapojeným do lobbyingu. V názorech na tento návrh zákona se OOS lišily. Některé v něm vidí nástroj pro omezení korupce a klientelismu, zatímco organizace, které se lobbyingu věnují, upozorňují, že jde o oblast, kterou lze shora regulovat jen velmi těžko. Přípomínky k návrhu zákona byly předloženy koncem roku 2018.

Řada OOS je aktivní na lokální úrovni, kde monitorují aktivity místních úřadů a zapojují se do nich. Mnoho OOS je také součástí procesů vytváření místních plánů. V roce 2018 se OOS angažovaly v prosazování požadavku ukončit rozdávání plastových tašek v obchodech zdarma, ve snaze zvýšit environmentální standardy pro nové budovy či v tématu zjednodušení oddlužení.

Pouze relativně malá skupina organizací se zapojuje do advokačních činností, zaměřených na právní prostředí OOS.

POSKYTOVÁNÍ SLUŽEB: 2.3

V oblasti poskytování služeb došlo v roce 2018 ke zlepšení díky rekordní části finanční podpory, kterou OOS získaly z veřejných rozpočtů. Vlivem negativního mediálního obrazu jsou OOS navíc motivovány k lepší propagaci a marketingu svých aktivit.

OOS i nadále poskytují širokou škálu služeb prakticky ve všech oblastech. Jejich služby reagují na reálné potřeby a jsou převážně vysoké kvality. Nejčastěji poskytovanými službami jsou sociální služby a služby zlepšující kvalitu života obyvatel (například podpora zdravého životního stylu, kulturní a volnočasové aktivity včetně sportu a aktivit pro děti a mládež).

OOS efektivně reagují na potřeby společnosti. Zpravidla jsou také flexibilnější, inovativnější a ochotné riskovat ve větší míře než instituce veřejné správy. OOS zjišťují

potřeby společnosti různými způsoby, od osobní zkušenosti a individuální zpětné vazby po poměrně sofistikované kvantitativní a kvalitativní průzkumy.

OOS obecně poskytují své produkty a služby nediskriminačním způsobem. Většina poskytovatelů služeb své služby nabízí i klientům mimo svoji členskou základnu. Spolupráce s univerzitami a dalšími vzdělávacími institucemi se vyskytuje jen v omezené míře. Expertiza, kterou OOS disponují, je také využívána institucemi veřejné správy, především v oblastech jako je oddlužení, životní prostředí či sociální témata.

OOS mají ze zákona možnost za své služby a zboží vybírat platby, často je však poskytují zdarma či za cenu nižší než tržní.

V roce 2018 poskytla vláda OOS podporu v rekordní výši. I přes tento pozitivní vývoj stát nadále „nakupuje“ služby od OOS za ceny výrazně nižší než tržní. Důvodů může být řada, včetně nepoměrně nízkých mezd zaměstnanců v sociálních službách.

OOS jsou při snaze čerpat veřejné zdroje zatíženy značnou administrativou a kontrolami, které mají zamezit zneužívání prostředků a to i přesto, že v minulých letech bylo prokázáno pouze minimum případů skutečně podvodného zneužití finančních prostředků ze strany organizací OS.

INFRASTRUKTURA: 2.7

Infrastruktura podporující fungování sektoru OS zůstala v roce 2018 beze změny.

Asociace OOS, resource centra, některé nadace a některá akademická centra či instituce založené ve spolupráci OOS a komerčních subjektů (například Impact Hub Praha, Tech Soup) jsou zdrojem informací, školení a konzultací pro sektor OS. V některých případech poskytují podporu bezplatně, jindy si účtují poplatky výrazně nižší než v komerční sféře. V principu tyto instituce nejsou schopny fungovat pouze z plateb od OOS, proto spoléhají na jiné zdroje příjmů včetně darů a grantů a dotací z veřejných i soukromých zdrojů.

Dle údajů Fóra dárců existovalo v roce 2018 v České republice 2 296 nadací a nadačních fondů, oproti roku 2017 jejich počet narostl o 83. V roce 2017 přerozdělily téměř 1,6 miliard Kč v souladu se svým posláním. Z uvedené částky přerozdělily firemní nadace a nadační fondy celkem více než 677 milionů Kč, což bylo o 33 milionů více než v předchozím roce. Největším firemním dárcem byla Nadace ČEZ, která v roce 2017 rozdělila téměř 186 milionů Kč. Nefiremní nadace a nadační fondy investovaly v roce 2017 do veřejně prospěšných projektů přes 917 milionů Kč, což byl meziroční nárůst o 172 milionů Kč. Nejvíce financí v roce 2017 rozdělila nadace Dobrý anděl (193 milionů Kč). Většina nadací a nadačních fondů sídlí v Praze (919), v Jihomoravském kraji (253) a ve Středočeském kraji (162). Nejpodporovanějšími oblastmi ze strany nadací a NF jsou vzdělání a výzkum (24 %), kultura a památky (15 %), děti, mládež a rodina (12 %) a podpora nemocným a lidem s handicapem (12 %). V České republice existují čtyři komunitní nadace, které rozdělují granty dalším organizacím nebo realizují své vlastní projekty.

V České republice existuje přibližně 80 střešních organizací pro OOS, většina z nich se zaměřuje na specifické oblasti činnosti, jako jsou sociální služby, environmentální vzdělávání či dobrovolnické mentoringové programy. České OOS soutěží o finanční zdroje a liší se v přístupech k řešení problémových témat. Také z toho důvodu navzájem sdílejí jen omezené množství informací. Úřad vlády v roce 2018 pokračoval v podpoře všeoborových sítí na národní úrovni, tato podpora trvá i v roce 2019. OOS mohou hájit své zájmy společnými silami prostřednictvím RVNNO. Střešní organizace hrají důležitou roli právě v prosazování zájmů OOS, žádná z nich však neusiluje o to stát se reprezentantem celého sektoru.

OOS mají přístup k dostatečnému množství vzdělávacích kurzů. Vzdělávací a konzultační služby poskytuje celá řada podpůrných organizací, včetně AVPO ČR, Asociace nestátních neziskových organizací ČR, KOUS Vysočina, Nadace Neziskovky.cz, Nadace rozvoje občanské společnosti či Econnect. Také komerční subjekty nabízejí školení a konzultace pro OOS, témata jsou nejčastěji finance, právo, marketing, PR. Tyto služby jsou poskytovány buď zdarma či za zvýhodněné ceny. Studijní materiály jsou snadno dostupné a jsou v českém jazyce. Většina nabídky kurzů je soustředěna do Prahy a dalších velkých měst. Existuje také možnost online kurzů a webinářů. Několik subjektů vyššího vzdělávání také nabízí studijní programy a kurzy na témata související s občanskou společností.

OOS navazují partnerství s veřejnou správou. Existují sice i příklady marketingových kampaní ve spolupráci OOS a větších firem, většina komerčních subjektů však vnímá OOS jako pouhé příjemce podpory, čímž brání vzniku skutečně plnohodnotných partnerských mezisektorových vztahů.

VEŘEJNÝ OBRAZ: 2.6

Veřejný obraz OOS se v roce 2018 mírně zhoršil, především vlivem negativních výroků pocházejících od vrcholných politiků a narůstajícího problému s takzvanými fake news.

zatímco v říjnu 2017 s tímto výrokem souhlasilo pouze 32 % dotazovaných.

Veřejnost má různorodé názory na jednotlivé části sektoru. Například podpora dětí, seniorů a zvířat je vnímána pozitivně, zatímco aktivity zaměřené na pomoc uprchlíkům, gender nebo podporu minorit jsou všeobecně nahlíženy negativně. Mnozí se případy nenávistných projevů – hate speech a kyberšikany nejen vůči organizacím, které se těmto aktivitám věnují, ale vůči všem neziskovým organizacím.

V listopadu 2018 byl odsouzen muž, který vyhrožoval smrtí ředitelce organizace In Iustitia. Jedná se o organizaci zaměřenou na obhajobu lidských práv. Případ byl poměrně široce medializován a stal se určitým milníkem. Do té doby se na nenávistné projevy pohlíželo jen jako na přestupky bez větší společenské nebezpečnosti.

Slovo „neziskový“ má ve společnosti negativní konotaci a vzbuzuje dojem nepoctivosti.

Veřejná i komerční sféra často nedostatečně oceňuje přínos OOS pro společnost. Některé firmy vnímají OOS pozitivně, nicméně lidé z komerční sféry často netuší, že OOS poskytují expertizu či služby, které oni sami využívají. Situace je ještě horší v oblasti politiky. Politici často využívají odbornosti OOS, zřídka však vyjádří ocenění této expertizy nebo role, kterou OOS obecně ve společnosti zastávají. Mnoho z nich, včetně prezidenta republiky a předsedy vlády, považují OOS za parazity, závislé na veřejných zdrojích. Místní úřady si často uvědomují důležitou roli OOS, samy sebe však stále vnímají jako nadřazené, například v okamžicích vyjednávání o financování.

OOS si uvědomují nutnost reagovat na současnou nedůvěru ze strany veřejnosti. V poslední době se objevilo několik kampaní na podporu občanského sektoru, které zapojily známé osobnosti. Například vzdělávací a poradenská organizace Spiralis a Platforma rozvoje NNO spustily iniciativu s názvem Posilujeme Česko, která má za cíl zvýšit povědomí o významu a přínosech OOS pro společnost. Kromě dalších aktivit natočila iniciativa Posilujeme Česko video, které na sociálních sítích shlédlo více než 200 000 lidí. Jen málo OOS disponuje kapacitou potřebnou k vytvoření produktivního vztahu s médii. OOS běžně užívají sociální sítě k informování o své práci a natáčejí videa popisující dopad jejich činnosti. Nicméně sociální sítě jsou pro ně spíše nástrojem pro posilování vztahů se současnými podporovateli či oslovování podobně smýšlejících lidí. Oslovit odlišné cílové a názorové skupiny se jim příliš nedaří.

Transparentnost OOS se zvýšila a stále více OOS nyní vydává výroční zprávy. V rámci sektoru funguje několik samoregulačních projektů. Například AVPO ČR spravuje Značku spolehlivosti, která potenciální dárci a veřejnost informuje o tom, že její držitelé využívají své zdroje transparentně a v souladu se svým posláním. Podobně Nadace Via ověřuje organizace na dárcovském portálu Darujme.cz. Existují také ocenění pro OOS, firemní i soukromé dárci, zaměstnanci a dobrovolníci neziskových organizací. Příkladem je ocenění Neziskovka roku, udělované Nadací rozvoje občanské společnosti, cena TOP odpovědná firma spravovaná organizací Business pro společnost, která oceňuje firmy s dlouhodobým strategickým zaměřením na témata udržitelnosti včetně snížení dopadu na

životní prostředí, nebo cena Křesadlo od organizace HESTIA – Centrum pro dobrovolnictví a jejích partnerů, jejímž cílem je vyzdvihnout jedinečnou práci dobrovolníků.

Poděkování:

Děkujeme Katedře Studií občanského sektoru Univerzity Karlovy v Praze za spolupráci na české zprávě o stavu udržitelného rozvoje občanského sektoru za rok 2018.

Prohlášení:

Názory zde vyjádřené představují názory jednotlivých panelistů a výzkumných pracovníků a nemusí nutně reflektovat názory USAID nebo FHI 360.